

Bir tartışmayı noktalamak için...

RIFAT N. BALI

Bir kitap eleştirisinin bir kalem tartışmasına dönüşmesinin okurlar ve tartışanlar için ilginç ve öğretici olabilmesi için sağlam fikirlerle ve doğru mesnetlere dayanması lazımdır. İlgaz Zorlu'nun *Virgül*'ün Mart sayısında yer alan cevabı bu temel özelliklerden yoksundur. Yazar cevabında dini/etnik kimliği ileri sürerek bir yandan "belirli bir merkezin savunucusu", diğer yandan "eleştiriler bir merkezden kaynaklanmıştır" beyanlarıyla üstü örtülü bir şekilde şahsının İsrail/beynelmül Yahudilik/Türkiye Hahambaşlığı'ndan oluşan bir "merkez" in kendisine karşı düzenlemiş olduğu bir komplo'nun bir sözcüsü olduğunu ima etmiştir.

Sayın Zorlu kitabına getirmiş olduğu tenkitleri soğukkanlı bir şekilde cevaplandırarak yerine, tartışan taraflardan birinin dini kimliği ona karşı bir silah olarak doğrultup çoklu senaryolar üretmek gibi, radikal sağın oldukça rağbet ettiği bir yöntemi tercih etmiş olmasının dolayı yayımlanmış olduğu yazı cevap verilmeye layık değildir. Buna rağmen konuyu noktalamaya açısından birkaç hususu berraklaştırmak istiyorum.

Ben tenkit yazımda Türkiye'de rastlanan antisemitizme değinmedim. Dolayısıyla İlgaz Zorlu'nun neden "Türkiye'de İslamcılardan kaynaklanan Batılı anlamda bir antisemitizm hiç yaşanmamıştır. Evet zaman zaman yapılan yayınlarda antisemitik mesajlar verilmiştir ama bunlar provoke ederek eylemlenmemiştir" şeklinde bir beyanda bulunmak ihtiyacını hissettiği izaha muhtaçtır. Türkiye'de mevcut olan antisemitizm konusunda yayımlanmış onlarca bilimsel yayın mevcut iken onları yok sayıp bu tür bir beyanda bulunmanın maksadı ise meçhuldür. Bir diğer açıdan bakıldığında bu beyan hazin ve ibret vericidir. Anlaşılan İlgaz Zorlu'nun "Türkiye'de antisemitizm mevcut olduğuna kanaat getirmesi için Yahudi asıllı vatandaşların katledilmeleri lazımdır!"

Yazarın elindeki "belgeler"i ve "mek-

Türkiye'de mevcut olan antisemitizm konusunda yayımlanmış onlarca bilimsel yayın mevcut iken onları yok sayıp bu tür bir beyanda bulunmanın maksadı meçhuldür. Diğer açıdan bakıldığında bu beyan hazin ve ibret vericidir. Anlaşılan İlgaz Zorlu'nun "Türkiye'de antisemitizmin mevcut olduğuna kanaat getirmesi için Yahudi asıllı vatandaşların katledilmeleri lazımdır!"

tuplar"ı açıklama beyanına karşı verilecek tek cevap onları tereddüt etmeden yayımlamasıdır.

Yazar gene müstehzi bir üslup kullanmayı tercih edip Türkiye Hahambaşlığı'nı, tek başına yaratmaya çalıştığı bir kavga'nın içine çekmeye, şahsi fikirlerini yansıtan bir yazıyı kimliğimden dolayı Türkiye Yahudi cemaatinin tümüne mal etmeye çalışmaktadır. Bir tartışma ortamında taraflardan birinin, verebileceği cevapları tüketikten sonra, en son çare olarak, muhatapının dini/etnik kimliğini bahane edip onun mensubu bulunduğu toplumun tümüne mal edeceği komplo nazariyeleri üretmesi çok yeni bir tartışma usulü değildir. Bu yola başvurmayı tercih edenler bütün melaneleri ve kendi küçük dünyalarında karşılaştıkları güçlükleri, başrollerde muhakkak surette Yahudilerin yer aldığı bu tür nazariyelerle açıklarlar.

Yazarın "Sayın Bali İbranice hiç bilmediği halde Salomon Rozanes'in kitabından bahsetmekte, benim İbranice hatalarından söz edebilmektedir" beyanına cevap şudur. Rozanes'in Sabetaycılık konusunda araştırma yapmış olduğunu bilmek için Ba-

tu dillerinde yazılmış olan kaynakları incelemek yeterlidir. İbranice deyimler konusunda bana yardımcı olan ismi açıklamada ise hiçbir beis görmemekteyim. Bu kişi sayın Zorlu'nun da cevabı yazısında bir belgenin İbranice çevirisi için kendisine teşekkür etmiş olduğu "Sabetaycılık ve Osmanlı Mistik Gelenegi" (*Tarih ve Toplum*, cilt 13, sayı 75, Mart 1990, s. 16-18) makalesinin yazarı Gad Nassi'dir.

Sayın Zorlu'nun kitabına makaleyle katkıda bulunmuş olmanın vazgeçen iki yazar mevcuttur; ben ve Gad Nassi. Sayın Zorlu cevabında her nedense Gad Nassi'den söz etmemeyi uygun bulmuştur.

Sayın Zorlu'nun *Matbuat* dergisinin Kasım 1998 sayısında yayımlanmış olan söyleşi esnasında benim de hazır bulunduğum yolundaki beyanı hayal ürünüdür. Benim kendisiyle birlikte hazır bulunduğum tek söyleşi, *Akëşyon* dergisinin haber merkezinde çalışan Mustafa Aydın'ın 18 Mart 1997 tarihinde *Akëşyon* adına yapmış olduğu ve benim de görüşlerime başvurduğu bir söyleşidir. Sayın Aydın vaktimi cömertçe israf ettikten sonra herhangi bir açıklama yapma lütfunda da bulunmadan bu söyleşiyi yayımlamaktan sarfınazar etmiştir.

Sabetaycı kökenli kişilerin günümüzdeki toplam nüfusunun ne olduğu hakkındaki tartışma aslında esas meseleyi gölgelemektedir. Esas mesele, İslami düşüncenin bir kesimi tarafından dile getirilen ve görünürde ilmi bir yaklaşım çerçevesinde ifade edilen bu merakın aslında gizli den gizliye ırkçı bir yaklaşım içermesidir. Günümüz Türkiye'sinde bir tartışmada kişilerin muhataplarına "Ermeni dönmesi" ve/veya "Yahudi dönmesi" iltifatlarıyla saldırdıkları kamuoyuna malolmuş bir gerçektir. Durum böyle olunca her türlü nüfus tartışması anlamsız hale gelmektedir. Muhakkak bir rakam ifade edilmesi gerekirse, Haluk Deriş müstear adıyla "Sabetay Şevi Olayı ve Dönemler" (*Tarih ve Toplum*, cilt 5, sayı 30, Haziran 1986, s. 9-14) makalesini yayımla-

miş olan bir Sabetaycı ile yapılmış olan bir söyleşide, bu kişinin belirilmiş olduğu ve benim daha önce atfta bulunduğum kaynağı teyit eden, on beş bin sayılı dikkate alınmalıdır (Giacomo Saban, *Residui di Tradizioni Sabbatiane Ancora Presenti in Turchia*, Annuario del Collegio Rabbanico Italiano, sayı XII, 1988-1991, s. 117-131).

Yazar atfta bulunduğu Prof. Semavi Eyice'nin "Atatürk'ün Doğduğu Yıllarda Selanik" makalesinin bibliyografik künyesini belirtmek zahmetine katlanmamış, "şu an tam olarak derginin künyesini veremiyorum, meraklısı bunu kütüphanelerde bulabilir" cümlesiyle meseleyi çözmüştür. Araştırmalarını bu tür baştan savma yöntemlerle yapmaya alışmış olan yazar için böyle bir cevap vermek doğal olabilir, ancak bu cevap yazarın ne okura bir saygısı ne de herhangi bir bilimsel disipline sahip olduğunu bir kere daha göstermektedir. Söz konusu makalenin yer aldığı kaynak şudur: Prof. Dr. Münir Aktepe & Prof. Dr. Mehmet Kaplan & Prof. Dr. Nejat Göyüneç, *Doğumunun 100. Yılında Atatürk'e Armağan* içinde, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul, 1981, s. 461-518.

Virgöl'ün Ocak sayısında yazdığı zamanda atfta bulunduğu Ben Zvi Enstitüsü'nün tekitabine rağmen sayın Zorlu'nun gerek Ben Zvi Enstitüsü'nü bazı araştırmacılarla açık olmadığı ve gerekse İtzhak Ben Zvi'nin Sabetaycı kökenli olduğu konusundaki ısrarlı iddiaları, tek kelimeyle, gerçeklerin tahrif edilmesinden başka bir şey değildir.

Sayın Zorlu'nun Ben Zvi'nin Sabetaycı bir aileden geldiği konusundaki ısrarlı tavrını sürdürmesinin nedeni, Sabetaycılar arasında nesilden nesile devredilen bir inancın yazarın zihninde gerçek olarak yer etmesinden ileri gelmektedir. Sabetaycılarının gizli dini metinlerinde İsrail ve Yahudi kavmi kralının Sevi soyundan geleceği kehaneti yer alır. Sabetaycılar, soyadından dolayı, İtzhak Ben Zvi'nin İsrail devletinin ilk cumhurbaşkanı seçilmesini bu kehanetin gerçekleşmesi olarak gördüler (Los Dönmek, *La Verdad*, 4 Şubat 1954).

Sayın Zorlu'nun İslâmci araştırmacıları Sabetaycılığı araştırmaya teşvik etmesi ilk bakışta idealist ve tutkulu bir araştırmacı-

nın "bilim uğruna" yapmış olduğu masumane bir çağrı olarak görülebilir. Ancak bu çağrıyı böyle yorumlayabilmek için popüler kültürümüze mal olmuş olan "Selanikli" ve "Selanik dönmesi" deyimlerine İslâmci camianın bir kesiminin atfetmiş olduğu siyasi ve ideolojik anlamı ısrarla görmelikten ve anlamazlıktan gelmek şarttır.

Yazarın on birinci paragrafına cevaben zihinleri fazla bulandırmadan bir kere daha belirtmesi gereken olgu, tartışılan konunun Sabetaycılarının, yazarın kitabında yer alan iddiasının doğrultusunda, günümüzde bir baskıya uğrayıp uğramadıkları olduğudur. Yazar sonradan bu iddiasını, daha önceki eleştiri yazımda da atfta bulunmuş olduğum gibi, *The Jerusalem Post* gazetesinde yayımlanmış olduğu yazısıyla tekzip etmiş olduğundan tartışmayı sürdürmek anlamsızdır.

Sayın Zorlu cevabı yazısında bazı kesimlere şahsımla ilgili üstü yarı örtülü iki mesaj vermektedir. Birincisi benim aslında "Yahudi cemaatinin bir adamı" olduğum, ikincisi ise İslâmî kesime "bilgi yardımı"nda bulunduğumdur. Birinci imaya, araştırmacılarımdan dolayı Yahudi cemaati yönetiminin ve basınının bana karşı takınmış olduğu son derece soğuk tavrı hatırlayarak, ancak gülümsemeye cevap verebilirim. İkinci imaya cevabım ise bana bilgi için başvuran herkese kapımın açık olduğudur. Kütüphanelere ve araştırma merkezlerine gi-

den kişiler nasıl dinlerine ve siyasi görüşlerine göre bir elemeye tâbi tutulmazlar ise bilgime başvuran her kişiye de bilgi dağıtım sınırları içinde yardım etmeye çalışırım. Ancak bu, o kişinin temsil ettiği siyasi düşünceyi paylaşmak ve onaylamak anlamına gelmediği gibi, o kişinin temsil ettiği düşünceye eleştirel bir şekilde yaklaşma hürriyetimi de sonuna kadar kullanırım.

Sayın Zorlu cevabının sonunda ilân etmekte olduğu veçhile, tartışmayı kitabının yeni baskılarında sürdürmeye niyetli ve kararlı gözükmektedir, ancak bu satırların yazarı için bu tartışma burada noktalanmıştır. Sıradan bir kitap eleştirisini "Rufat Bali'nin cevabı aslında tarihi bir cevaptır ve kendisine bir yerlerden böyle yazması için direktifler verildiği de açıktır" şeklinde yorumlama hünerine sahip olan, şahsımı "Hahambaşlığın fahri avukatı" olarak ilân etme teveccühünü gösteren yazara verilebilecek naçizane bir tavsiye varsa o da şu olabilir: Sayın araştırmacı değerli vaktini, şahsım hakkında iddianame hazırlamak, bunu dramatik ve etkileyici bir şekilde "karar okurundur!" haykırışıyla konuyla ilgili en ufak bir bilgi kırıntısına sahip olmayan hak jürisine sunmak, gerçekleri tahrif etmek, komplo nazariyeleri inşa etmek için muhayyileyi zorlamak gibi önemli faaliyetlere israf edeceğine Sabetaycılık konusundaki bilgisini derinleşmeye yönünde harcamayı tercih etsin. ♦

ROLL

ay ortasına doğru yurt sathında bütün bayilerde